

Za navadno dvestopno vrsto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi sene vračajo.

SLOVENEČ.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V torek,
četrtak in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto . . 7 for. 50 kr.
„ pol leta . . 3 „ 70 „
„ četrt leta . . 2 „ 70 „
„ mesec . . — „ 70 „

Po pošti:

Za celo leto . . 9 for. 50 kr.
„ pol leta . . 4 „ 80 „
„ četrt leta . . 2 „ 50 „
„ mesec . . — „ 90 „

Št. 47.

V Celovcu v četrtek 25. aprila 1867.

Tečaj III.

Prosimo — berite na poslednji strani:
Na znanje.

Še enkrat Ljubljanska volitev.

V Ljubljani 20. aprila.

Najpred moram popraviti tukaj nekatere zmotke, ktere so se vrinile v naglosti v zadnjem članku. Nikakor nečemo mi, da bi se komu godila krivica in zatorej naj si blagovoli popraviti čestiti čitatelj sledeče:

Med volilci, ki so glasovali zoper nas, navedeni so bili po zmoti štirje, ki vsi niso glasovali, tedaj naj se izpusté iz lista v številki 45. „Slovenca.“

Bili pa so ti le gospodje:

Schorl Anton, krojaški mojster,
Vrhovšek Vincenc, kolarski mojster,
Achtschin Karl, hišni posestnik sl. 43,
Suppantsehitsch Joh. Pavel, mestnjani.

Ti štirje gospodje sploh niso glasovali pri zadnji volitvi, tedaj tudi niso glasovali zoper nas. Naj se tedaj to popravi. Gosp. Schantel Franc ml. glasoval je le na pol zoper nas, tedaj je volil nevtrarno. — To so poprave, ktere imam pristaviti k listu 45.

Omenjeni članek zbudil je tak hrup in krik v nasprotnem taboru, da ne moremo zapopasti, zakaj vse to. Saj je vendar menda vsak teh mož dal svoj glas po notranjem prepričanju, tedaj se ni treba sramovati morebiti celo tega.

Priobčili smo ta imena le zaradi tega, da vemo, kako reč stoji in kdo je naš prijatelj. Čemu tedaj ves ta krik? Kar se je javno godilo, se je pošteno javno razglasilo in nikakor ne zapopademo hrupa, ki je nastal zaradi tega. Ako hoče „Laibacherzeitung“ ali kak drugi list naznaniti imena vseh volilcev, ki so volili narodne kandidate, gotovo si bo štel vsak narodni volilec to v veliko čast! Zakaj pa goni nasprotna

stranka tak krik zaradi „Slovenčevega“ članka, tega si ne moremo nikakor razjasniti. Skoraj smešna je ta neizmerna jeza! Tako, zdaj pa je dosti, da čitatelj še dalje ne dolgočasim!

En dan v Ljubljani.

Vse za vero, cesarja, domovino!
(Na dalje.)

In res se niso zmotili nad svojim možem niti Nemci, niti Madjari. Gosp. baron Beust, ki je bil že od prej po svojem bratu, kteri ima, kakor se sliši, na Ogerskem neko malo grajščnico, z madjarskimi velikaši znan, je Madjarom samostalno madjarsko ministerstvo že pred revizijo zakonov od l. 1848 preskrbel in sploh jim vse obljubil in podelil, kar koli so Deakovci pozeleli, ne brigaje se, ali bo to drugim kraljestvom in deželam po volji ali ne. — Isto tako je nemškim renitentnim „liberalcem“ popolnoma voljo dopolnil, ker je dne 4. febr. novozvoljenim deželnim zborom znani ministerski odpis kot vladin predlog razposlal, v kterem se namesto januarskega po Schmerlingovem februarjem kopitu izvoljeni „ustavni“ reichsrath sklicuje v ta namen, da bi „srečno“ dogotovljeno spravo z Ogrji odobril in na podlagi te neovrželjive pogodbe februaru osnovati tostran Litave, kakor je treba, spreminil. — Groza in neka sveta jeza spreletela je nas Slované, ko smo to slišali in čitali, kajti iz vsega tega in iz mnogih drugih znamenj bilo je jasno ko beli dan, kam da pes tace moli, to je, kako da mislijo nemškomadjarski gospodje svojo lih kar zadobljeno oblast rabiti, ustavo prenarajati in Avstrijo osrečevati. Očitno je bilo, da nameravajo iz ene neslane centralizacije dvojno napraviti, eno na Dunaju v prid Nemcem,

drugo pa v Pešti, v prid Madjarom. Saj nemški „liberalci“ že sami več prikrivali niso, da je njih trdni sklep — prekolitavske Slované in Romane madjarskemu Schmerlingu — Deaku prepustivši — za se tostran Litave s pomočjo ožega reichsratha svoj posebni nemški Orszag — Cislajtanijsko — si osnovati, da bi „liberalni“ revčki, ki ne morejo sami mnogobrojnim Slovanom kaj, vsaj s pomočjo Madjarov (ko nekdanj za Svato-pluka kralja) jih osrečevati mogli. Da bi pa to „osrečevanje“, kteremu mi Slované, kakor nam vse djanje in nehanje nemških februaristov priča, gotovo ne bi odšli, kakor hitro se v novi „Halbreichsrath“ brez pogojev in celo brez adrese podamo, po tolikih hudih borbah za ravnopravnost zlato, po tolikih cesarskih pismih in obljubah, za nas in za celokupno Avstrijo neizrekljivo sramotno in pogubno bilo, mi ni menda ni praviti treba. In kaj smo Slované v tako kritičnem momentu, v kterem nam ni šlo za kako pusto predpravo ali za kako krivično nadvlado, ampak za glavo, življenje, za ekzistencijo — za narodnost in, slobodno tudi rečem, za sv. vero našo, ktero smo od svojih očetov po dedovali in do zdaj hvala Bogu še precej neoskrunjeno ohranili, kaj smo, prašam, mi Slované v tej veliki stiski in zadregi, v ktero so nas nasprotniki naši pripravili, kaj smo storili? Kaj odgovorili? Morda smo hladokrvno rekli: „Vi Nemci niste hteli v januarski reichsrath iti, ampak puntali ste se mu, dasi ravno se vam ne bi v njem ni najmanjša krivica godila, — mi ne moremo iti v tak reichsrath t. j. drž. zbor, kjer nam gotova poguba žuga. Ako je bila vaša opozicija poštena in dopuščena, ki se je na piškavi februarni patent opirala, koliko bolj je in mora naša biti, ki se naslanja na naravno pravo in na sept. mani-

Besednik.

Listi iz Haloz.

(Spisal B. R. l. 1866.)

Prepeljavši se niže Ljutomera v Meki na barnu prek Mure stopiš na ogrsko zemljišče in sicer na slovenska tla, kterim se pravi od naše strani Prekmursko, kjer živijo naši bratje Slovenci istega roda, iste krvi z nami, kjer je klasična zemlja za naš slovenski jezik, samo nam premalo znan. G. Oroslav je pobral ves zaklad iz njihovih knjig ter ga odposlal odboru za izdavanje velikega slovenskega slovarja; rešeno je tedaj precej blaga, čeravno bi se ga še dalo obilno nabrati med ljudstvom. Črensovc (madj. Cserencsóc), gotovo izvedeno iz črensa ali crensa, kakor Bukovci, Brezovec, Gruškovec iz bukev, breza, gruška, onkraj Mure so najbližnja župa Ljutomeru; ljudje so treljaste postave, možje nekteri precej velike; okolica ni premožna, kakor nikjer, kjer je narod zapuščen. Tu je umrl pred nekoliko leti župnik Szabár Jakob, o kterem se je govorilo, da ima obilen rokopiš bogoslovskega zadržaja napisan v slovenskem jeziku, sedaj last-

nina župne knjižnice. Hoté se osvedočiti o tem ter ga pregledati, potrudil sem se l. 1860 tje, toda ravno so se pripravljali na sprijetje samboteljskega vladika, ki je prišel sv. birmo deliti in novo postavljene cerkve posvečevati; zatorej nisem hotel biti nadležen, letos pa povrnivši se tje našel sem propovedi po priliki na pol leta prav lepo spisane, križni pot in vse drugo, kar obred velja ovrševati v narodnem jeziku, z njegovim trudom in umom zloženo. Marsiktero dobro zrno se ondi nahaja za slovensko jezikoslovstvo. Prijaznega g. župnika sem vprašal, ne bi li imel kakih novih ali starejših slovenskih knjig; ali mi ni mogel postreči s nepoznanimi meni bukvami do edinega „Slovenskega silabikara, s šteroga se deca šteti more naučiti“. To je vse, kar imajo učilniškega v svojem jeziku, inachi rabijo naše učilniške knjige po slovenski strani. Kako žalostno je, da se tako malo skrbi za omiko teh Slovencev, ki so sirote zapuščene v vsakem oziru, od one kraljevske vlade, ktera si svoji, da ima na zastavi zapisano geslo „pravičnost“; vsi Slované in Romani na Ogrskem živoči so že pretrdno skusili, kaj pomenja ta pravičnost, samo pazite oholi Madjari, da se sami ne stelebite v jamo, ktero drugim narodom na Ogrskem kopljete. Rečeni silabikar sicer zapira v sebi dobre

reči, vendar ni tako vredjen, da bi se dalo po njem učiti s povoljnim vspehom. Tiskarskih pogreškov ima v poslednjem oddelku v našem pravopisu napisanem skoro več, nego je besed. Nezmerna potreba se po takem kaže temu ljudstvu pomoči; naše knjige rabijo, pa te nimajo dovoljne vrednosti. Kako lahko bi se zedinili na knjižnem polju s temi brati, da nam je boljših učilniških knjig. Klicali in pisali smo o tem večkrat, toda vselej smo bob ob steno metali. Hočemo li, da bodo nam učilnice kakšno korist donosale, morajo se povse preroditi in sicer od pete do glave. Po krvavi prigodbi pri Sadovi pokopavši 40.000 hrabrih junakov, poginil je nemški „bund“, ki je tudi nas Slovence brez naše volje objemal s svojo pogubno roko, tedaj menim, da rešivši se danajškega darú počnemo prenavljati svoje učilnice na naravni t. j. narodni podlagi počenski od najniže vaše šole do najvišega realkega in gimnazijskega razreda. Potreba je in pravico imamo; na noge tedaj vi gg. viši nadzor-niki, in vsi, kterim je izročeno vodstvo in naložena odgovornost. Ah, kdo bode odgovarjal za toliko potračenega zlatega časa, kterege je zapravila nežna dečica mučeca se z nerazumljivim in nepotrebnim kvakanjem tujih, za njo nemih glasov in besed? Za Boga svetega, odrinite to kvarno mōro iz na-

fest, kterega se drži še dan danes 20 do 23 milijonov Avstrijanov in vsled kterega ni noben reichsrath, ampak deželni zbori so postavni zastopniki pri rešenju državopravnega vprašanja. V tak reichsrath torej, kteri je popolnoma nasproten ne samo sept. manifestu, ampak še celo tistim paragrafom februarne ustave, ki so nam ugodni, Slovani javeljne kdaj pojdejo, sicer bi si sami sebi smrtni list podpisali. Tako bi bili sicer mi Slovani s polnim pravom lahko govorili in storili, ali mi tega storili nismo, ampak vse druge ministerskemu reškriptu bolj prijazne strune smo napeli.

Mislili si smo sicer sami pri sebi: Ta novi reichsrath je že zato nepostaven, ker bi moral od vsakega naroda toliko zastopnikov imeti, kolikor mu jih po pravici gre, pa jih nima! Nas Slovencev je na pr. blizu toliko, ko českih Nemcev, tedaj bi morali v reichsrathu 20 — 22 poslancev imeti, toda česki Nemci jih bodo imeli morda čez 30 (zdaj menda tudi čez 50), mi pa zavoljo volitvenega reda komaj komaj kakih 8 vsi Slovenci skupaj, dasi ravno bi jih morala samo kranjska dežela v primeri s Salcburgom, ki tri pošilja, 9 poslati, ker je namreč trikrat toliko ko Solnograd. Vendar vsemu temu kljub smo oči zatisnili in rekli: Naj se vrši v imenu Božjem volja trdovratnih nemških „liberalcev“, ki hočejo po vsej sili le tak nepravilno sestavljen zbor imeti. Mi smo tudi pripravi bili v njega svoje zastopnike poslati, samo to naj se nam privoli, da bi pri tej priliki naši deželni zbori ponižno prošnjo Nj. veličanstvu poslali, v kterej bi prosili, da se ne bi zdaj na enkrat črno imenovalo, kar je v resnici belo in kar je sama ces. vlada še pred kratkim časom za belo priznala, t. j., da se v smislu sept. manifesta, jan. patenta in deloma tudi februarne ustave same sklepi reichsratha sankcionirali ne bi, dokler jih deželni zbori ne odobrijo.

(Dalje pride.)

Nekaj za vsakdanjo rabo.

„Mi smo sklenili obrniti se še enkrat do Svojega naroda.“ S temi besedami so svitli naš cesar 1. marca t. l. razpustili deželne zборе v Pragi, Brnu in Ljubljani, in zaukazali nove volitve. S tem so dobili slovanski narodi tukraj Litve zopet nekoliko svoje osode v lastne roke. In zdaj, ko so volitve končane, smemo ponosno reči, da so narodi dobro gospodarili s talentom, kterega jim je

bil cesar izročil. Da si ravno je vlada s svojimi privrženci, s plačanimi uradniki in gospodovanjateljimi ptujci, vse žile napejala, da bi zadušila pravi glas in resnično voljo naroda; osramotila je stanovitnost našega ljudstva vse prizadevanje vladino: narod je govoril svojemu cesarju, kakor je čutil in mislil, kakor je bil prepričan.

Res bil je hud boj. Ali boj je bil narodu na korist, kajti videl je, da zamore stati na svojih nogah, da je kos oskrbljevati sam svoje zadeve, spoznal je z eno besedo: da je polnoleten. Pa Bog ne daj, da bi le pri spoznanju ostalo; to spoznanje naj nas timveč spodbuja, da bomo v prihodnje svoje reči res tudi sami oskrbovali, da bomo tudi sami za se delali.

Pa nam brž ko ne kdo poreče: Saj smo si izvolili poslancev, do kterih imamo zaupanje; naj nam tota napravijo dobrih in pravičnih postav, vlada pa naj jih vestno spolnuje in izvršuje. — Ali, ljubi prijatelj, ne čutiš, da si dal zopet svojo osodo iz rok! Ali ne čutiš, kako močno diše te besede zopet po tistej nesrečnej navadi, vsled ktere smo vselej in povsodi le vlado na pomoč klicali? Vlada pa to navado opazivša ni se pustila dvakrat prositi. Zdelo si je edino in vse mogočno, menila je, da je ni sreče, kjer jej ni ona s svojimi ukazi, povelji, postavami odprla vrat. Tako je prišlo, da ni nekdanj človek drugega posla imel, kakor od ranega jutra do poznega večera zaukaze spolnovati; in gorje mu, če jih ni spolnil! Ti zaukazi so do male pike določevali, kako se mora vsaki stan nositi, kaj sme kteri rokodelc delati, po čem sme živež kupovati in prodajati, koliko plačila se mora dajati delavcem in družinčetom, velevali so celo, kake jedi smeš kuhati in koliko gostov povabiti h krstu, ženitovanju ali pogrebu. Toliko postav tirjalo je tudi dosti uradnikov. Teh je naraslo na zadnje toliko, da se jim ni moglo več na prste gledati in dasiravno so državo neizmerno veliko stali, so le redko kdaj to dosegli, za kar so bili namenjeni — za obči blagor. Pri takem ravnanju je naša država vedno bolj pešala. Narodi sami so to že dolgo čutili, prav očitvidno in tudi zunaj pokazalo se je to pri zadnjih dveh vojskah l. 1859 in 1866. Naš cesar spoznali so tudi sami, da tako se ne sme in ne more več gospodariti.

Z diplomom (pismom) od 20. oktobra 1860 oklical so toraj za celo Avstrijo ustavo, to je: ustanovili so, da odsihmal nima v Avstrii nič več postava biti, cesar ne bi od ljudstva izbrani poslanci sklenili in cesar

potrdil. Oblast postave dajati deli torej odsihmal prav za prav cesar s svojimi ljudstvi. Pa tudi oblast tako napravljene postave spolnovati ali izvrševati so cesar vladi nekoliko prikrajšali in mnogo takega posla izročili srenjam ali občinam, okrajnim zastopništvom in deželnim zborom. Cesar sam so toraj vladi odvzeli nekoliko njene moči in jo izročili svojim narodom: cesar sam nas toraj vabijo, da vadimo in skušamo svoje moči, t. j. da delamo.

Toliko kar se tiče vlade.

Rekli smo zgoraj, da se bojimo tudi ugovora: „Saj smo si izvolili poslancev, do kterih imamo zaupanje; naj nam tota napravijo dobrih in pravičnih postav.“ Res bi nam taki ugovor ne bil po volji, ker nam to vedno sklicevanje na druge nikakor ne more biti všeč. Poslanci so sicer res naši in če izvamemo Koroške Slovence, moremo in moramo z njimi zadovoljni biti. Da kažemo do njih zasluženost zaupanje, je lepo, bo njih same tudi veselilo ter jim obili trud in bridke ure, ki jih bodo doživeli, poganjaje se za naše pravice, vsaj nekoliko povrnilo in olajšalo. Pričakovati pa vse le od njih, pa držati križem roke, bilo bi krivično, ker bi mi od njih zahtevali, kar presega njih moči in cesar sami storiti nečemo. Oni nam zamo-rejo odstraniti postave, ki so nam škodljive, napraviti drugih, ki nam bodo na korist. Sami pa se moramo teh postav posluževati, tirjati, kedar pridemo z njimi v dotiko, tudi od drugih, da jih spolnujejo. Kaj bi nam pomagalo, ko bi nam poslanci še tako lepo pot napravili in vgladili, ko bi pa mi ne hteli po njej hoditi? V kratkem bi jo zopet trava zarasla. Kaj bi nam koristile še tako dobre postave, še tako imenitne pravice, če bi jih pa mi puščali trohneti na papirju? Če končno še premislimo, da srenje nekoliko še niso tako urejene, kakor bi imele biti in da ima njih delokrog precej ozke meje; če premislimo, da o okrajnih zastopništvih še sploh ne vemo prav, ali so miš ali ptič in da, kakor so zdaj sestavljena, mi Slovenci kar nič dobrega od njih pričakovati ne moremo, nam ne ostane, če hočemo svoje reči na bolje spraviti, nič drugega kakor lastna pomoč. In ne branimo se je, saj nam že prigovor pravi: Kdor si pomaga sam, temu pomaga Bog!

Izposlovali so nam naši zagovorniki po zborih in časopisih nekoliko koristnih pravic. Da te ne ostanejo samo črka na papirju, bode si trudil „Slovenski gospodar“ v prihodnjih listih vzbuditi Vašo ljubezen do njih.

ših učilnic, inaiči še dalje ostanemo v nesrečni temi gnjusne nevednosti, peta drugim narodom! O tej priliki bodi nekoliko povedano o ljudskem učiteljevanju v Halozah, kar tudi velja o sosednjih učilnicah. Kar sem lani in ona leta napisal o ljudskih učilnicah, letos potrjujem, samo to še prilagam, da je po naših okolicah še lagoše (slabejši) kljubu lanskim visokim nadzorniškimi obiskavam in pregledavam. Imel sem priložnost poslušati izpraševanje branja in slovnice slovenske na nekterih krajih, pa uveril (prepričal) sem se do čistega, da vse to delo, kakor se opravlja, ni vredno piškavega oreha razve (razun) edinega g. V., vzornega učitelja v Halozah in bivšega njegovega podučitelja g. H.; ta dva gospoda imata pravilno in izbrano besedo; podučujoča in izprašujoča umeta slovnici modro na bilo segati ter učencem porabno vcepljati. Slava vama! Ta razsodba ni samo moja, nego tudi druge učene gospode, ktera je priliko imela ju slišati. Indi (drugod) je tako nespretno in neumno metljanje, krparstvo, otrobno vezanje, da bi človek znajoči krasoto našega jezika najlože pobegnil v deveto deželo, otroci si po takih nekavnih vzorih še skazijo domači materinski govor, mesto da si ga popravi. Vzemimo na primer g. učitelja v Ž. Izprašujoči slovnico po parekovanem sestavku poprašal je učenca,

kako obliko ima glagol „kazati“ v deležji; ker pa učenec ni vedel odgovoriti, pomore mu hitro učitelj rekši: „Kazivši“. Nazdravje, sem si mislil, sedaj si mu dal vetra! Te bire ljudje menda ne vedó, da imamo četverno deležje, in na tako občno vprašanje ne bi se moglo točno odgovoriti brez poprejšnjega prašanja, ktero deležje želi naznanjeno imeti. Na vprašanje, ktera oseba je „vidimo“, rekel je dečko tretja in obveljalo je itd. itd. Taki možje niso učitelji, nego kvaritelji lepe slovensčine; po takem se pa tudi ni treba čuditi, da se deca tako malo nauči in nima veselja do učilnice. Ako pa slepec slepca vodi, vemo, kaj se zgodi, takih slepcev pa največ imamo, ki še govorijo: „tinfasne si gor ofnajte“, pa „neš gor stana“ itd. Najčalarnejše je, če si še taki kazivci mislijo, kar je navadno, da so izvršno dovršili svojo nalogo, da jim ni drugega; neumnost vseh neumnosti, ne veste li, kaj je rekel modri Grk: „Poznavaj samega sebe“. Da bi pa taki slabeži prišli poslušat vzornega učenika, Bog ne daj, nijednega ni bilo videti. Bereš li najprostejši sestavčič napisan od učencev, splasil bi se ne zamogši pripoznati, v kakem jeziku je sestavljen, ali so same črke v neki nerazumljivi zvezi. Istinski in odkriti tedaj svetujemo dotični gosposki, naj blagovoli rok določiti takim hmanjuhom, da se

za leto dni naučé našega jezika tako, da bodo vedeli pravilno govoriti in slovnico porabno učiti; inaiči srečno, s takimi šupeljaki si ne bodemo naroda zbrihtali, brati, pisati in računati za potrebo kdo drug nauči. Rotimo in zaklinjamo više nadzorništvo, da toliki nesreči mahoma v okom pride. Kaj je koristilo lani obiskovanje in pregledovanje učilniškega svetovalca? Saj je ravno na Zavrči nazoč bil, dežela ima potroške, zboljševke pa na Slovenskem ne poznamo! Ako so na Prekmurskem učilnice mestoma medle, ne čudimo se temu znajoči njihove nepovoljne in žalostne okolnosti; če pa največ naših ničesar ne velja, neizrečeno žalujemo in krivimo razve (razun) polutanskih učilniških knjig in lagodnih (slabih) učiteljev devetero shodi (bažo) ogledavstva, o kterem je lani bila izrečena pravična razsodba. V velikonedeljskem učilniškem okraji še je vse hujše, ker nemškutarsko dekanstvo je gluho in zadovoljno, ako učenci z ustnicami migajo ter usta na široko odpirajo. O tem dekanstvu moram tudi omeniti, da je zavrglo predpisano obredno knjigo in sveto opravilo mené, da je v teh knjigah skvarjena slovensčina in da le od njega zložene otrobi so čisto zlato. Kn. v. redništvo opominjamo, naj skrbi, da bodo se povsod rabile predpisane knjige. (Dalje pride.)

Slovenske dežele.

Iz Celovca. (Deržavni zbor; her-vaški zbor; ministerstvo.) 15. maja se odpre deržavni zbor; sam presvili cesar ga bode nagovoril. Da bi le srečno bilo njegovo delovanje! Pa to upanje je le slabo, ker je le kos pravega deržavnega zbora, kakor ga je oktoberska diploma za celo našo deržavo vpeljati namenila. In še v tem kosu derž. zbora ne bo slovanskih poslancev iz Českega in Moravskega; kaj pa bodo storili poslanci poljski in slovenski, še ni znano. Bralo se je, da ti pridejo sicer, pa le samo zato, da protest ali ugovor proti dvalizmu vložijo in potem spet odidejo. Še to ni gotovo, da bodo poslanci nemških dežel Beustovo sistemo in od njega vpeljani dvalizem meni nič tebi nič odobrili in poterdili. Vse je v Avstriji še negotovo in nedognano, vse le začasno, in naša deržava še ne žvija tistega miru in tiste sprave, ki jej je toliko treba, ker se od vseh strani — zunaj in znotraj — vzdigujejo črni oblaki. — Tudi na Hervaškem, kakor sporočajo časniki, nekako vre in g. Cseh, ki je bil za Reko kot vladin komisar imenovan, ostane na Dunaju. Za deželni zbor se pripravljate obe stranki narodna in madjaronska; pa vse to kaže, da deželni zbor v Zagrebu ostane mož — beseda in da zmaga narodna stranka. Se ve da bode vlada si prizadevala na vso moč, da spravi svoje ljudi v zbor, pa vse ne bode nič pomagalo: Jugoslovani se bodo nepremakljivo potegovali za to, da trojedina kraljevina ostane cela in samosvoja po sklepu 42. §. leta 1861. — Spet je eden naših ministrov odstopil. Wüllerstorff je prosil, da se spusti iz svoje službe in cesar je prošnjo njegovo poterdil. Nimamo torej posebnega ministra za kupčijo in obertnijo, kar marsikdo obžaluje. G. minister za pravosodje je vse svoje prenapredbe, ki jih misli deržavnemu zboru nasvetovati in priporočati, razglasil in sodnike in druge zvedene možake povabil, naj jih po časnikih pridno preresetajo, da se kaj izvrstnega v življenje vpelje. To je prav ustavno in dokaj hvale vredno! —

Iz Celovca. (Podporno društvo.) Ni ga stanu, da bi bil pri vsej svojej imenitnosti in težkem opravilu tako slabo plačan, kakor je učiteljski stan. Posebno je družina vsega omilovanja vredna, ako kak oženjen učitelj prezgodej zamerje. Zatorej je dokaj lepo in hvalevredno, da se je tudi na Korškem osnovalo društvo, katerega blagi namen je, podpirati vdove in sirote zamerlih učiteljev. 4. aprila 1866 je to društvo stopilo v življenje in, kakor račun od njegovega začetka do konca leta 1866 kaže, pri vseh slabih časih in okoliščinah še dosti veselo napreduje. Posebno krepko ga podpira naš deželni zbor, ki je sklenil, vsako leto mu dajati 500 gld. iz deželnega premoženja. Tudi šteje društvo že nekaj podpornikov in dobrotnikov, ki mu darujejo vsako leto po 5—10 gld. Učiteljev pa, ki so kot udje k temu društvu že pristopili in vsako leto nekaj plačujejo, nahajamo v računu naštetih že 110. Dohodki, katere je društvo v imenovanem času sprejelo, znašajo 3205 gld. 49 kr., stroški pa 55 gld. 75 kr., tako da ostane še premoženja 3149 gld. 74 kr. To premoženje pa obstoji v deržavnih obligacijah 1530 gld., v shranilnici položnih je 1260 gld., v srebernini 16 gld. 75 kr., v gotovini 342 gld. 99 kr. V 9 mesecih si je društvo že dosti prigospodarilo. Naj noben učitelj ne zanemarija k temu društvu pristopiti, — naj mu pa tudi drugi šolski prijatelji in dobrotniki ne odrekó ljubezni in podpore svoje!

V vodstvo tega društva so bili izvoljeni sledeči gg.: Greg. Somer, kot predstojnik, Ferd. Unterwandler, Mart. Tarmann, Ant. Bichler in Fr. Germič. Odborniki so pa gg. A. Nekham, J. Katnik, A. Tuš, A. Lasnik, Fr. Scholz in Fr. Safron.

Iz celovške okolice. Vesela novica, da so na Radišah tudi šola napravili, nagnila me je, da o šoli v št. Jakobu spet kaj vselega povem. Znano je že, da ste to šolo dve žlahtni rodovini Reyer in Edelman spravile na noge. Zavezale ste se celih 10 let vsako leto 500 fl. za to šolo plačevati. Ali stanovanje, katero se je v ta namen najelo, je že premajhno; daje le prostora za 50 učencev, v šolo jih pa hodi 70 — 80. Zatorej nas je veselilo, ko smo slišali, da je tamošnji srenjski župan g. Čare, po domače Pavkar, blage volje, v prvem nadstropju svoje hiše, katero ravno zida, veliko izbo napraviti, da bo prostora za 80 učencev. Upamo, da bote prežlahtni rodovini, ki ste za šolo že toliko darovale, še tudi k temu pripomagale, da se še to zgodi. Naj le pogledate v šolo in prepričale se boste, kako vesel in obilen sad njuna dobrota že zdaj rodi. Pred nekaj dnevi je namreč bila kratka preskušnja in otroci so tako znali nemški in slovenski, da je človek očitno videl, kako marljivo in pametno gosp. učenik Perne svoje dolžnosti spolnuje pa tudi kako pridno starši svoje otroke v šolo pošiljajo. Nekaj pa moram vendar opomniti, kar se mi pri podučevanju ne dopada. Vem, da nekateri ljudje to hvalijo terdó, da se tako Nencem in Slovencem enaka pravica deli. Gosp. učitelj začne namreč že prvi nauk v obeh jezikih, kar se mi dozdeva, da je proti postavi in proti zdravej pameti. Postava zapoveduje, da mora prvi nauk biti v materinem jeziku; dalje nam priča zdrava pamet, da je za male otročice preveč in pretežavno učiti se v dveh jezikih. Pri povernicah naj se rabi le eden jezik in sicer materni. Kteri pa je v št. Jakobu materni? To farmani sami najbolj vedó, ker med otroci ne slišiš nemške besede in se tudi v cerkvi opravlja vse v slovenskem jeziku. S tem pa nočem nikogar žaliti in še enkrat pravim, da šolski nauk prav lepo napreduje, pa še bolje bi se morebiti kazalo, ako bi se poskusilo sperva vse po slovenski in potem še le v 2. razredu tudi po nemški. — Slišim tudi, da se napravlja šola tudi v št. Jurju blizu Celovca. Bog daj, da se to zgodi, potreba je velika. Ako kaj več zvem, bodem to naznanil. —

Iz Velikoveca. — 3 (Drevesnica; od ceste; vreme.) Naša drevesnica je stala neka leta sem zapuščena; zdaj pa se je manjša naredila in se je tudi začela obdelovati. Šolska mladina 3. in 4. razreda se bo v drevo- in vinoreji podučevala, kar je v sedanji časih zelo potrebno za kmeta. Pa ne vem, kako bo s tem podučevanjem; podučevalec v teh predmetih je le nek vertnar ne pa kak učitelj; po mojih mislih bi bilo bolje, da kak učitelj ta nauk prevzame; kajti on bi znal učence k temu bolj priganjati, ker njega tudi več spoštujejo. — Cesta v celovškem predmestju ravno pred pošto se je za veliko razširila, in kmalo bo tam lep prostor, kjer je prej stala usnjarnica, pri kateri so veliki vozovi komaj memo prišli.

Vreme je zdaj kaj čudno; kakor je pač že v aprilu, ali veter noče jenjati, in dežja je treba, posebno po robih.

Iz Škalske doline. (Tóthvár.) „Slovenc“ nam je prinesel dopis v 42. listu iz naše okolice od Pravoslava. V koliko nevarnost se je „Pravoslav“ s tem dopisom spravil, hočem nekoliko tu priobčiti. Se ve, kedar se mačku na rep stopi, takrat zavrešči: taka je tudi pri naših nasprotnikih. Pa ne čudimo se temu, le čudimo se, če kak pošten in obražtan mož, mož zaupanja v tak vertinec se zgubi. Slišimo, da bi se grajani možje radi znosili in maščevali nad „Pravoslavom.“ To bi bilo res bolj smeja in obžalovanja vredno početje! Nek širokoustnež je celo pretel, da hoče tega dopisnika lastnoročno nabunkati.

No, to bi bili ljudski voditelji v 19. stoletju, v veku inteligencije, v dobi kulture!? — Slabo znamenje bi pa bilo, ako bi v res-

nici hotel tudi g. R. take nečimurne muhe loviti; gotovo bi s tem si ne poviševal zaupanja; kdor bi kaj takega storil, bilo bi mu to revno spričalo preslabe politične zrelosti in modrosti, slabe spredvidnosti in kazal bi le medlušno malenkost! — Mi mislimo, da je vsakteremu prosto, posluževati se uma svetlih mečev! Le hirači segajo, kedar jim je um prekratek, po nemožatih sredstvih. Mi tega posebno od g. R. ne pričakujemo, ampak menimo, da bo on po ravno tem potu odgovoril, po katerem mu je prašanje stavljeno. — S tem pa, da se posamnim osebam slabo namerja, s tem se nikdo ne opraviči. Naj se dokaže, da pisano ni resnica. Konečno pristavljamo še to, da se prepričani rodoljubi gotovo ne bodo nikoli in nikdar splašili, naj ravno po njih udrha medluh, ki bi imel tri očesa itd. Rodoljubni Slovenci, zvesti svojemu Bogu, cesarju in mili domovini, se ne bodo nikdar ustrašili ostre pušice svete pravice metati: vest nam je muha ali merilo, krivica pa tarčal!

— po dežu solnce sije,
Dvakrat milo in lepo,
Cvetka zala se razvije,
Slavček pel bo tud sladko!“

V Ljubljani, na veliki pondeljek. † (Baron Bach odide!) Aleluja! Velika noč je tu in prinesla je vsakemu svoje pirhe, katerih so nekateri veseli, nekateri pa ne. To je že taka na svetu. Pirhi, ki smo jih mi dobili, so nam všeč! Naš deržavni namestnik gosp. baron Bach nas zapusti gotovo in ima dekret za v Trst že v rokah. Ne moremo reči, da bomo kaj posebno žalovali po njem; kajti visoki gospod se nam ni nič kaj prikupil. Ali tega ni hotel ali ni znal storiti, to nas ne briga, priljubljen enkrat ni bil, to je factum! V mestni hiši bil je visoki gospod samo enkrat, to je bilo dne 27. marca, ko je bila volitev za deželni zbor in ko je oddal svoj glas za nemška kandidata. Mestnega odbora poklon, katerega mu je bil napravil pri njegovem prihodu v Ljubljano, ni nikoli povrnil ter je popolnoma preziral stariprigovor: Salutare humanitatis, resalutare officii! Lehko rečemo, da je ta dogodka majhna koncesija Slovencem, kajti baron Beust je neki obljubil, da pride Bach iz Ljubljane, preden se začne deržavni zbor, in res je držal to obljubo. Kdo bode naslednik njegov, tega za gotovo ne vemo, kjer se jih imenuje več. Mi voščimo gospodu baronu Bachu prav srečno pot, ter da bi v Trstu se bolje prikupiti znal kakor pri nas! Da ga nismo mogli ljubiti in radi imeti, tega gotovo nismo mi krivi! Tedaj še enkrat: Srečno pot!

Trojedina kraljevina.

Od hrvaške Kolpe 17. aprila. — Δ — (Hrvaško stanje. — Nektere čudne prikazni.) Hrvaški zbor je sklican na 1. maja. Da je ta novica za Hrvate kakor nekdanj Noetu zelena vejica na strašnem potopu, lahko se samo po sebi razumeva. Politčne strune v Hrvaški soto tako zelo napete, da bodo zdaj zdaj počile; neprestane madjarske naredbe in ustanove, katere že kot „službene vrane“ prihajajo iz Pešte med Hrvate, porok so nam, da bode novo sklicani zbor malo opraviti mogel. Če se bo prejšnjega principa držal, zna se mu to dogoditi, kar se je Kranjcem, Čehom in Moravcem; če bo pa v madjarski rog trobil, potem se bo pa kmalo prepričal, kako Madjari za trojedino kraljevino skrbé. Mi bi sedanjim zbornikom iz vsega srca, priporočali, da o uniji ali zvezi z Madjari kaj umno govoré, ker en sam nespameten sklep zamogli bi celi vek obžalovati. Madjari imajo zdaj, dokler so limánice nastavljene, prav dosti sladkih besedi in obljub za Hrvate; to se obeta avtonomija, sloboda, monopol in Bog dragi ve, kaj vse ne! Ko se pa Hrvatje vdajo, po-

tem bo druga pela. Najbolji dokaz nam je zato plajšč grofa Andrassy-a. Kak je bil leta 1848, kakoršen je pa zdaj! Da Madjari o Avstriji dobro ne mislijo, to je tako stara stvar, kakor ta, da jo je Šmerling v sedanjí položaj spravil. Saj ste menda brali poročila ogerskega zbora v Pešti, ki nam pravijo, da je nek Moric Szentkiralyi govoril o zvezi Ogorske in Avstrije! Nazadnje bomo še res doživeli dve cesarovini! Naša vlada morala bi si pač debela daljnovidna očala natekniti na nos, kadar Madjarom „verordnungen“ podpisuje. Ali — marsiktera bukva k svojej nesreči toporišče da! — Presvitli ban Šokčević je prišel, opojen z madjarskim duhom, spet v Zagreb. Brž je sklical k sebi dr. Ljudevita Gaja, vrednika „Narodnih Novin“, ter mu je — tako se pravi — zažugal in ukazal, naj v svojih novinah piše **za dvalizem**; o federalizmu še sanjati ne sme, če noče, da bode črnega orla na čelu svojih novin pri priči plačati moral, t. j. če noče vladine podpore za službene oglase zgubiti. Radovedni smo, bode li dr. Gaj res od svojega prepričanja za voljo ošabnih Madjarov odstopil? Nekteri pravijo, da bo; mi bi mu pa svetovali, naj ostane federalist, če hoče nositi venec zmage, ker le federalizem zamore rešiti Avstrijo. To smo in bodemo zmiraj govorili. Sicer nam „Narodne Novine“ tudi do zdaj niso veliko pomagale, one se rajši pečajo z istočnim „pitanjem“, s „turškim carstvom“ in „srbskimi prenapetostmi“, kakor da bi ktero o nas Slovanih spregovorile. — No ali če ne pomagaj, vsaj ne škoduj! — Te dni smo brali v službenih oglaših, da je Nj. veličanstvo, presvitli cesar, potrdil biskupa Strossmajerja za pokrovitelja, in dr. Račkega za prvomestnika (predsednika) jugoslovanske akademije; pristavljeno pa je temu imenovanju tudi to, da je ob enem „premilostivo“ rešen g. dr. Rački službe šolskega nadzornika v trojedinej kraljevini. Slavno znani povestnik dr. Rački je mož, ktere ga ne le Hrvatje in sploh Slovani, ampak cela Evropa spoštuje; pristuje mu se torej v popolnej pravici, da sedi kot prva oseba na stolici jugoslovanske akademije; čudno in prečudno pa je to, da se mu je vzel vsakdanji kruh, ker vemo, da vsaj dozdaj akademikarjem nobena plača ustanovljena ni in tudi še biti ne more. Vemo dobro, odkod ta veter pihlja, vemo celo za neki brzoglavni list, ki se je poslal v Beč, v katerem se pravi, da dr. Rački predsednik akademije in pa nadzornik šolski ob enem nikakor biti ne more. Tedaj eno ali pa drugo mora zgubiti! Hvala lepa za tako čast, ktera človeku kruh vzame! Vemo nadalje tudi to, da „črne duše“ okoli tega delajo, da Strossmajer škofijo zgubi, a pokrovitelj akademije ostane.

Mi poznamo značajnost škofa Strossmajerja in Račkega, pa se čvrsto nadjamo, da bodeta to reč, ktero so nekteri v njuno pogubo zasukati hotli, tako preobrniti in prijeti znala, da bode v žalost in tugo vsem tistim, na čast pa in diko naroda hrvaškega. V to ime pomozí Bog! — Tudi Vam je menda znano, da je v Karlovcu izhajal od novega leta časopis „Putnik“, ali žalostna osoda prerezala mu je že nit življenja; „Putnik“ se tolaži, da le za nekaj časa, mi se pa bojimo, da za zmiraj! „Putnik“, kteremu je Bog podelil pravo slovansko srce, ni se mogel vzdržati tudi v najožih mejah svojega dovoljenja, da ni značajno in moško povedal vsakemu svoje, ali to naše visocej gospodi ni bilo po volji. Bil je dobro došel, a prijatelji slobode in narodnega napredka pozdravljali so ga iz vseh strani. Ali naenkrat zadoni iz Zagreba glas, po kterem naš „Putnik“ ne sme ni najmanje politične novice v svoje predalce sprejemati. To je za njega gotova smrt, h kterej, kakor nam pripovedujejo, da je ondešnji mestni načelnik mnogo pripomogel. Žalostna nam majkal!

Iz Karlovca 19. aprila. — ?! — (Koncert. — „Pozor.“) Pretečeno nedeljo smo imeli priliko, da čujemo mile glase, Ljubljancem dobro znane pevkínje Dragotíne Milanove (zdaj Odíeve). Priredila nam je namreč s svojo tovaršico Matildo Lesičevo lep koncert, pri kterem so se vrstile krasne pesmice a pri vsacej ni bilo ploskanju konca ni kraja. Pri tej priložnosti čuli smo tudi deklamatorno sposobnost g. Petra Brany-a, ktere ga so Hrvatje nalašč dali v ptuji svet, da bode povzdigaval hrvaško umetnost na očitnem odru. In niso se goljufali. Brany je v deklamaciji pravi umetnik, kteri se more poskušati z vsacim drugim deklamatorjem kakoršnega koli naroda. Milanova in Lesičeva ste pa tudi na svojem mestu; radi bi bili slišali, da je tudi nam kakor nekda Ljubljancem na javnem odru Milanova obljubila:

„Zdaj grem predrage sestrice,
Pa pridem skor nazaj!“ —

Govori se, da pride „Pozor“ od 1. maja spet znanemu Perkovicu v roke, kteri je neki spet prejel mandat v svet. Ivanu. V sedanjih hudih političkih časih nam je res treba ljudi à la Perkovac!

Iz Belega grada. Slišal sem, da se „Slovenec“ tudi to očita, da se mu sanja o nekem jugoslovanskem kraljestvu. Prebiram Vaš list, odkar hodi na svitlo, pa te misli nisem našel nikjer, tem menj pa kake besede o njem. Leta 1866, ko se je toliko pisalo o mariborskem programu, ki so ga nekteri slovenski rodoljubi v pretres oznanili, tedaj se je pisalo o tem, naj se vse slovenske dežele združijo v eno politično celoto, in ta slovenska dežela more s trojedino kraljevino stopiti v ožo zvezo, — pa vse to le pod krono presvitlega našega cesarja. Le nevednost ali hudoba je v stanu, to misel drugači zasukati. Pa nam Slovanom se že tako žalostno godi; čujte, kaj so nemško-madjarski pisni o nas Serbih raztresili po svetu: Mi avstrijski Serbi smo se podali v Beligrad h knezu Mihajlu in ga prosili, naj mesto Zemun pridruži k svojej kneževini. Od vse te peklenške čenčarije tudi bisedice ni res, vendar kakšen hrup, kakšno natolcevanje! Mi Serbje, kakor Slovani vsi smo lojalnost svojo slavno spričali in tudi zdaj ne obračamo svojih oči čez meje naše države, kakor delajo druge avstrijske narodnosti. Le samo to sem hotel Vam pisati, da Vas zavoljo krivice, ktera se Vam godi, malo potolažim: Človek malo ložej prenaša, ker vidi, da tudi drugi ravno to terpijo. Drugipot kaj družega. —

Ptuje dežele.

Pruska. Severno-nemška zveza je torej gotova. Avstrija ima na svojej meji proti večeru veliko državo, ki steje 24 milijonov ljudi, in sicer ljudi, ki so veliko bolj omikani in bolj bogati, kakor mi Avstrijanci, zraven pa našej državi nič kaj dobri in prijazni, timveč grabeži, ki svoje dolge perste stegajo po nekterih deželah, ki do sedaj še pod našo cesarevino spadajo. Da ta misel ne blodi samo po glavi nemških rovarjev in prekucuhov, priča nam končni govor, ki ga je pruski kralj imel v poslednjem seji državnega zbora. Kralj je govoril o velikej narodnej nalogi nemškega ljudstva; — o velikih žertvah in darovih, ki jih je Nemčija darovala, pa da se je vse to godilo le za nemško zedinjenje; — v tem, kar se je v ta namen do sedaj že storilo, imamo veselo poročstvo, da se bode nemška zveza še dalje razširjala itd. itd. in nemška zbornica je k vsemu temu ploskala. Kam pa neki vse to meri? Kdor ne nosi debele mre ne očesih, leško sprevidi, kam pes taco moli. Naš strah za Avstrijo se pa še bolj pravičen dozdeva, ako še to beremo, kako avstrijski

Nemci ne le samo mislijo, timveč tudi to očitno pisati se prederznejo. V znano „Allgemeinerico“ v Augsbuurgu nekdo iz Dunaja piše, da so se serca naših Nemcev jela od jutra proti večeru obračati. Kar so Prusi lani tako po sili storili, razdražilo je srca, pa vendar serca avstrijskih Nemcev nič menj gorko ne bijejo za nemško ljudstvo. Pruska politika je za nemško edinost več storila, kakor cesar Franc Jožef v Frankobrodu. Bolje in bolje se kaže, da nemški Avstrijanci želijo, te nemške prihodnosti deležni postati. Mir, ki ste ga dve vladi sklenile, ni tako močen, da bi zamogel narod raztergati. — In tako dalje pisari ta nemški politikon o nemški edinosti takraj, pa o madjarski edinosti unkraj Litave. Besede „Avstrija“ ne najdeš v celem sestavku. Mi Slovani si o čem takem še sanjamo ne, — in vendar nas dolžijo in sumičijo, da smo nasprotniki in izdajci Avstrije. Kaka bi se nam še le godila, ako bi kaj tacega še le pisati zamogli! Pa gotovo pride ura, ko bodo Slovani pokazali vnovič, da le oni jo zamorejo ohraniti in varovati jame, ktero jej nasprotniki v ovčjej obleki kopljejo. — Govori se, da se bode Luksenburško vprašanje z lepo zvrnalo, — zraven se pa le oborožujeta Prus pa Francoz. —

Nemčija. Da naši državniki še vedno svoje oči proti Nemčiji obračajo, je žalibog gotova resnica. Zatorej nismo se čudili, ko smo brali, da je naš zunanji minister baron Beust neko pismo v Berlin poslal, po kterem misli Avstrija v južno-nemškej zvezi prevzeti ravno to rolo ali nalogo, ktero ima Pruska v severno-nemškej. Terdi se, da Francoska našo vlado pri tej reči podpira, ker se jej Pruska, ako vso Nemčijo pogoltne, prevelika in prenevarna dozdeva. Ako je temu resnica, ni dvomiti, da je Pruska to namerjanje naravnost odbila. Iz vsega tega se nam pa dozdeva, da naša vlada ne ve prav za prav, kam bi se nagnila in kje si zaveznika poiskala — na Francoskem ali Pruskem. Popolnoma neutralnost se Avstriji po naših mislih najboljše kaže! —

Gerška. Punt se razširja, in Omer Paša je dobil od sultana ukaz, da se ne sme verniti domu, preden je po celem otoku Kandiji napravil mir in red; potem ga pa pošlje v Epir in Tesalijo, da tudi tam ravno tako stori. Omer Paša pa čudežev ne bo delal, in Kandija je za Turško že zgubljena, tim bolj gotovo, ker vse velike države razun angleške in francoske na to tiščijo, naj Turka otok odstopi Gerkom. Posebno Turka drega mogočni Rus, ki je že za vojsko pripravljen in vojska je gotova, ako se to zgodi, kar je francoski poslanec Bourré turškemu sultanu nasvetoval, da naj turško brodoge stavi pod angleško povelje ali komando, da se otok Kandija izdatno blokira ali zapre. K temu pa Rus ne bode molčal, ker bi to bilo zoper zagotovljeno neutraliteto. Tudi to nekaj pomenja, da misli gerški kralj neko hčer ruskega careviča Konstantina v zakon vzeti. Tako se reči na jutrovem sučej, vse vre, — ali Avstrija in njen zunanji minister, ki pa ima znotraj toliko opraviti, pri vsem tem svoje roke križem derži, ali pa še celo na smert bolnega moža brani in ozdravlja? Ni pa veselo z merličji pečati se!

Italija. Odtod se slišijo žalostne novice. Ljudstvo je strašno nejevoljno, ker davki od dne do dne naraščajo, srebernina in zlato se zgublja, državni dolg in deficit pa narašča. — Garibaldi misli menda mesto Rim po sili napasti, papeža pregnati in Rim za glavno mesto italijanske države oklicati. Viktor Emanuel je pa imel neki vso drugo misel. Po Napoleonovem zgledu in ukazu mislil je menda izpeljati tako imenovani „Staatsstreich“. Zbral je skrivši pri sebi svoje najzvestejše prijatelje in jim naznanil, da je volje, žalostnemu stanju svoje države konec storiti, v ta namen ustavo odpraviti in novo svoje politične naprave po diktatorsko ali po sili vpeljati. Večina se je nad to novico

hudo prestrašila in očitno rekla, da je to strašno nevarna reč; generali so še celo djali, da se, ako se kaj tacega zgodi, na vojske ne zanašati. Na to je kralj od svojega namena odstopil, — kako dolgo, se pa ne ve; to se terdi, da francoski veter v tem duhu pihlja in da se bode Viktor Emanuel težko njemu zoperstavljal. — Pripoveduje se tudi, da je Napoleon z Italijo neko pogodbo napravil, po kateri mu bode Italija, ako vojska nastane, 100.000 vojščakov na pomoč poslala. Tudi generali se že imenujejo, ki bodo tej vojski poveljniki. So pa ti le: Cugia, Medici in Nunciante. Dalje se tudi poroča o nekej novej zvezi med Italijo in Avstrijo. Kakor hitro prva kanona zagromi, pokaže se Avstrija Pruski v pravej podobi in jo prisili, da ali vse, kar si je v lanskej vojski pridobila, nazaj da ali pa naj vidi Avstrijo tudi med svojimi nasprotniki. Avstrija pa le potrebuje miru in pokoja, da se okreva in k moči pride. —

V Londonu 16. aprila 1867. Nesrečna Reform-Bill, o kateri je toliko brezkončnih debat zunaj in v parlamentu angleškem, bode se menda po Veliki noči dognala, stvar je že skoro zoperna vsem tem, ki so za njo in proti nji. Seje in debate v občinski zbornici (House of Commons) so trajale zadnji teden od štirih popoldne do blizu dveh po polnoči; evo strpljivosti angleške! Nekaj časa so tukaj Luksenburške zadeve borso strašile in zlo se je o boju med Francosko in Prusko govorilo, sedaj pa je vendar ves strah minil in časniki dosti jasno pišejo, naj se Francozi in Nemci bijejo, kakor jim drago, mi Angleži smo celo neutralni in radevedno bodedmo dopise čitali, ki bi nam jih naši korespondenti pošiljali.

Zadnje dni preteklega tedna, posebno pa v soboto 13. aprila je bil celi London razdvojen na dva kampa, pa ne zavolj politike kakor je vedno Whigs in Tories (izg. vizg. in toris), temveč zaradi Oksford-a in Cambridge-a (Kembridž). Navada je namreč, da študenti oksfordske in Cambridge-ske univerze vsako leto pri nastopu velikonočnih počitnic imajo natecanje s čolni (boat race) na Tamizi. Za to natecanje vadijo se oboji po najboljši zmožnosti veslariti s čolni in tistega dne, na katerega se bitev odloči, se ve da obe stranki vse svoje moči za častno zmago napnete. Kar se natecanja samega po sebi tiče, ni nič drugega posebno zanimivega pri njem kakor to, da dijaki imajo mnogo telesnih vaj, ki so vsakemu velike koristi za zdravje; pa to je zanimivo, da se celi London tega natecanja vdeležuje. Odloči se namreč ena stranka za Oksford, druga za Cambridge in sicer vse ljudstvo brez razločka, prva gospóda kakor najzadnji tovarji, stari ljudje in otroci, ki še komaj ta imena blebetati vejo. Zato pa vse nosi kokarde, da vsakega lahko na prvi pogled spoznaš, za katero stranko da je in pri tej priliki še celo konje in vozove s temi znamenji nališpajo. Ako kokarde nimaš, te vsak trenutek kdo na ulici ali kamor stopiš, popraša, si li za Oksford ali Cambridge? Vendar tudi samo pri govorjenju in kokardah stvar ne ostane, temuč stavi se in sicer vlaga se stava za stavo, vsak za svoje ljubljence in proti. To leto je zmagal zopet Oksford, kakor že 7 krat zaporedoma. Natecanje je bilo ob 8mih zjutraj in akoravno je dež lil, sešla se je vendar velika množica gledalcev in stavljalcev.

Imel sem priliko se v Londonu seznaniti in govoriti o Ogersko-avstrijskih zadevah z Madjarom, ki je bil med prvaki puntarskimi leta 1848. Ta mož je še refugie ali pregnance in se v Avstrijo vrniti ne sme; pa ko bi se tudi pomilostil, ne vrnil bi se več, ker tukaj je pri poslih svojih bogat. Na vprašanje, ali ga veseli, da zdaj Ogrom vse tako po sreči gre, reče mi, da tega je sicer vesel, pa Avstriji ne upa nič.

Nehvaležnost, pravi, je največi greh, in nehvaležnost je vladi in politiki avstrijski

navadna. Hrvatje, ki so se za absolutistično Avstrijo proti nam bili, kakšno plačilo so dobili za to? Razglasili so se po celem svetu kot barbarji, protivniki svobode in napredka itd.; vso to sramoto pa, katero jim se zdaj svet prišteva, vzeli so na se nadjaje se boljše prihodnosti, ktera se jim je v času sile in potrebe obetala; pa komaj so zmagali nas in hitro, ko se niso več upotrebovali, djali so jih na stran in še ostreji se je ž njimi ravno kakor z nami! Da se pa Hrvatje zdaj celo prezirajo v dunajskem kabinetu, to je dokaj čudno in nezapopadljivo. — Ta pošteni Madjar obžaluje, da so se Madjari 48. tega leta s Hrvati spoprijeli, vzeši jim enakopravnost v narodnem in političnem obziru; za tega del pa pravi, da si sedanje ogersko ministerstvo, s katerim si dopisuje, prizadeva na vsaki način se z Hrvati kar le mogoče sprijazniti, da bi se pri drugi priložnosti ne ponovilo jim zopet 48. leto. Timeo Danaos et dona ferentes, pravi Madjar, ker Avstrija zdaj le v sili Madjarom, kar si želijo, ponuja! Tako mi je rekel ta refugie in zgodovina bode nam pokazala, ali je pravo zadel. — Vsak Slovenec pa mora zdaj ponosen biti glede političnega napredka našega naroda in njegovih zmag. Slovenski narod je bil nekaj najdalje in najbolj tlaččen, zdaj pa se najbolj prebujajo in napreduje, temu so nam volitve najboljša priča. Ako ravno še ni bila povsod zmaga, to gotovo nič ne škoduje, to nam bode v toliko večo podvziranje; pravična in naravna stvar pa nazadnje mora in bode gotovo zmagala vkljub vsem oviram!

Amerika. Žalostne novice, ktere so se ravno kar naznanjale po časnikih o cesarju Maksu, k sreči se poterile niso. Pa vendar mehikansko cesarstvo že pojema in morda je že zamerilo. Monroeve besede: „Amerika Amerikancem!“, so se tudi v Mehiki poterile. Ravno tako je pa tudi ta nauk severno-amerikansko republiko nagail, da si je kupila vso rusko zemljo v Ameriki. Ne bode dolgo, in tudi angleški svet v Ameriki, ki leži med to republiko in med kupljeno rusko zemljo, bode čutil ta Monroejev nauk. Prej ko ne bodo angleške kolonije ali nasebine v nevarnosti in Angleška bode prisiljena, ali te svoje dežele v Ameriki prodati ali pa le z vojskino silo braniti. In tedaj stopijo Amerikanci na oder evropske delavnosti, ako jih morebiti že prej izhodnje ali turško prasanje in ruska zveza v Evropo ne privabi.

Razne novice.

Iz Ljubljane: (Dostavek.) K zadnji novici o spominu Josipine Turnogradske je še pristaviti to, da sta dala postaviti ta spominek gg. dr. Lovro Toman in pa brat rajne pisateljice g. Ivan Urbančič, posestnik. Pod napisom, ki smo ga že zadnjič omenili, so še besede: „Kdor dušno živi, ne umrje!“

(Pevovodja.) Pevovodja ljubljanske čitalnice, g. Prohazka, nas je zapustil v nedeljo 14. aprila in se podal na svoje novo mesto v Varaždin. Do zdaj imamo ponudbe od treh muzikov, med katerimi je eden konservatorist v Pragi in ki izvrši svoje študije na jesen. Bržkone se bode pa razpisal nov konkurs, da dobimo novega vsestransko zmožnega pevovodja.

(K sadjerejci.) C. k. deželna vlada Kranjska je naročila v Miličevi tiskarni 1500 iztisov „malega sadjerejca“, da ga razdeli učiteljem in učencem po deželi.

(Veliki zbor kmetijske družbe.) Letošnji veliki zbor kmetijske družbe kranjske bode 8. majnika. Med drugimi reči pridejo v pretes tudi nova pravila, katerih načrt se je že razposlal družbenim udom.

(Stekel pes.) Pretekli teden je popadal po mestu neznan lovske pes, ki je bil stekline zelo sumljiv. Mestna policija ga je dala v živinsko bolnišnico v preiskavo, ktera je dokazala, da je bil res stekel. Mestni magistrat je tedaj razglasil, da se morajo do 27. majnika psi na vrvi okoli voditi.

(Preložen depó.) Osmega lovskega bataljona depó (založišče), ki je bil dozdej v Ljubljani, je preložen s 15. aprilom za stanovitno v Celje.

(Koseski zopet zdrav.) Veselo novico, ki smo jo prinesli pred kratkim, da je popolnoma okreval slavn naš pesnik Koseski, potrjujejo tudi zadnje „Novice“. Še to poletje dokonča prevod Byronovega „Mazeppa“ in izroči to delo vredništvu „Novic“, ktere je bodo radovaljno priobčile. Bog daj stanovitno

zdravje slavnemu pesniku, da dočakamo še marsikteri biser iz njegovih rok!

(Rossmässler †.) Umril je slavn nemški prirodoslovec Rossmässler, čegar knjigo „štirje letni časi“ kmalo izda Matica naša. Tako zanimiva je po svojem obsežu in tako lična po slikah, ki so med tekst natisnjene, da je bode gotovo vesel slovenski svet. („Novice.“)

(Dramatiško društvo ustanovljeno.) Dne 19. t. m. sprejel je osnivalni odbor dramatiškega društva v Ljubljani potrjenje pravil, ktera je v premenjeni obliki položil 12. t. m. Tedaj je dramatiško društvo s tem dnevom ustanovljeno in osnivalni odbor bode izdal kaj vabilo k pristopu. Na Vam je tedaj, predragi rojaki, da z obilnim pristopom priporočite k vspešni delavnosti tega društva.

* Za kaloškega nadškofa na Ogrskem, na mesto rajnega nadškofa Lonovica, imenovan je znani nadškof Hajnal, ki je nekaj časa sem v Rimu bival in menda tudi veliko z vladinimi zadevami opraviti imel.

** Kras. Previdni pa skerbiljivi narodnjaki se že več let poganjajo s primorskim namestništvom golo kraško planoto pogozditi. Ker se je ljudstvo prepričalo o neobhodni potrebi, lesovje varovati in ga pomnožiti pa zemljo zboljšati, pogozdovanje Krasa in zboljševanje kamnite zemlje kaj lepo napreduje. Od kar so začeli pašnike razdeljevati, so posestniki iz nestevilnih rupastih dolin vzeli debelo perst, ki jo je voda vanje nanesla in jo razdelili po golih kamnitih tleh. Globine so s kamenjem zasuli in ograde napravili. Tako so dobljeno zemljo porajali, obdelovali in obsajali in si napravili senožeči, njiv pa vertov. Samo v okrajih: Novem gradu, Sežani in Komenji so spomladi in jeseni leta 1865 porabili več kot 2.635 funtov raznega semena pa 120.000 sajenek (reznice, sadnih drevesec, hrastičev, č. borovcev i. t. d.).

** Živinoreja raznih deržav razjasnjena iz sledečih števil.

Na 1000 prebivavcev.

Dežela	Leta	konji	krave	govedina	sploh	ovce	prešči	koze	čebele
Cisleitanijski razun	1857	49	218	420	275	203	43	—	—
Galicije	1857	133	223	506	176	149	9	—	—
Transiljanijski z vojaško krajino	1857	152	157	410	319	327	31	—	—
Avstrijska brez Bukovine pa Dalmacije	1857	107	192	428	501	250	33	—	—
Pruska pred vojsko	1861	91	183	305	943	146	44	—	—
Francoska	1852	80	162	282	930	147	37	—	—
Švedska	1860	101	288	494	426	119	—	—	—
Irlandija	1860	107	282	626	614	220	—	—	—
Belgija	1856	61	151	278	129	101	24	—	—
Holandija	1860	73	273	387	260	81	35	—	—
Saksonija	1861	43	185	287	167	121	41	23	—
Bavarija	1863	81	326	679	439	198	33	54	—
Badenska	1861	53	254	454	129	224	49	50	—

Sila zaznamivo bi tudi bilo, ko bi število domače živine primerjali k obširnosti zemlje, ki je za živinorejo ugodna. Domače živine velika množica sama na sebi nikakor ne kaže deržave bogastva, ali pa njene sprednosti pred kako drugo deržavo (gledé na živinorejo). Druge enake primere niso samo statistično zanimive, ampak tudi velike vrednosti v djanskem življenju.

* („Slovenski Štjalar“). Odgovori na vprašanja, ki so se stavila zaradi popisovanja Slov. Štjarja, mi še niso od vseh strani, kamor so se razposlala, došli. Prosim torej č. gospode, ki dozdej še niso rešili vprašanj, naj blagovolijo to skoro storiti, da se potem vsa tvarina lahko izroči dotičnim pisateljem. Res, da politična delavnost posebno v poslednjem času nam ni dopustila drugega delovanja, pa zdaj se vsaj na Štjarju za kratek čas lahko oddahnemo in na prvo mesto stopi poduk naroda. Ljudska nevednost je naš največi protivnik. Knjiga „Slovenski Štjar“ pa ne bo samo podučevala ljudstva, ampak tudi vzbujala in pospeševala blubezen domovine in naroda. Dr. Vošnjak.

** Statistiki cenijo letni pridelek živega srebra na celi zemlji na 64.000 centov, in sicer ga ima Španija kaci 20.000, Novi Almaden 28.000, druge Kalifornijske, jame 7500, Peru 3000; Avstrija 3700 c. in po nekaj malega druge evropske dežele. Pravijo dalje, da ga Mehika, Peru, Chili in Bolivija za čiščenje srebra potrebujejo 23.000; Kina pa Japonija za čiščenje srebra in pripravljane cinobra 10.000; Avstralija pa Kalifornija za čiščenje zlata in srebra, Evropa pa severno ameriške deržave za obertnjo kaci 12.000 centov: tedaj ga vsega porabijo 55.000 centov.

* 18. t. m. po noči je bil v Kranjski gori na Kranjskem ogenj. Pogorelo je 12 hiš in več hlevov. Škoda je velika, ker si pogoreli niso mogli skoro nič rešiti in neki tudi nihče izmed njih zavarovan ni bil, — kar je res žalostno zlasti sedanje dni, ko že tako ubogim kmetom in rokodelcem vsega primanjkuje.

* Iz večega pisma iz Hrvaškega, ki ga naznamo prihodnjič, posnamemo danes to, da so se dozdej na Hrvaškem 4 gospodje oglašili, ki pojdejo k etnogr. razstavi v Moskvo in da sta dotična odbora v Petrogradu in Moskvi 4 vstopnic za avstrijske Slovence odločila. Vsak, ki bo imel tako vstopnico, pelje se od Krakova naprej zastoj tje in nazaj, in dobi tudi stanovanje, jed, pijačo, in flakerja v obče vse, kar potrebuje, za en mesec zastoj.

**** Stolno mesto našega cesarstva —** Beč ali Dunaj — je po zadnjem popisovanju l. 1864, 6. decembra imelo 550.241 prebivalcev, katerih je le 58.634 stanovalo v notranjem mestu, drugi pa v predmestjih. Posadka vojaška je rečeni dan štela 28.284 mož. Število sedanjih prebivalcev znaša proti številu onih v letu 1815 kot 2:30:1, proti onemu leta 1845 pa kot 1:34:1. Od leta 1845 so se prebivalci pomnožili v predmestjih za 36 odstotkov, v srednjem mestu pa le za 7%. Dunaj je peto mesto v vrsti velikih evropskih mest. — Berlin, prusko stolno mesto, je le za malo tisoč prebivalcev več, kajti po uradnih računih in razglasih šteje brez posadke 609.749 duš, ali 84.804 več kot leta 1861.

**** Pesnega sladkorja** naredé v Evropi od leta do leta več. Sledeče države so leta 1864—1865 naredile jako veliko takega cukra in sicer: Dezele nemške colne zaveze 3.000.000, Francoska 2.900.000, Avstrijska 1.580.000, Ruska 800.000, Belgija 434.000, Poljska pa Švedska 230.000, Holandija 50.000 centov, vsa Evropa tedaj 9.298.000 centov. Toliko ga popred niso še nikoli naredile. Zato Evropa od leta do leta potrebuje manj prekomorskega sladkorja. Za nas posebno sanimiva je Avstrija. Cesarstvo je dobilo leta 1831: 392.000 centov neizčiščenega prekomorskega sladkorja, leta 1850: 670.000 centov; od tega leta se pa vvožnja prekom. sladkorja zmiraj bolj zmanjšuje; tako je znašala l. 1858 še le 504.000 c., leta 1859: 149.000 c.; sedaj je razun Dalmacije in Tersta vvožnja tega pridelka skoraj popolnoma prenehala. Leta 1858 so zmletega sladkorja ameriškega naredili 454.000 c., čistega prekom. sladkorja pa 86.000 c. cukrene potake ali siropa.

V istej meri, kot se je vvožnja prekomorske cukrene moke vedno in hitro zmanjševala in skoraj popolnoma prenehala, se je množilo pridelovanje bele pese. Leta 1841 so naredili iz nje še le okoli 100.000 centov sladkorja; l. 1851 že več kot trikrat toliko: 350.000 c., l. 1859 pa že čez 1 milijon centov. V letu 1864 so rečeni sladkor naredili iz 20.702.622 centov bele pese. 1865 je bilo slabo pesno leto, zato so je le nekaj čez 17 milijonov podelali za cukr. Lansko leto je pa vojska zadela ravno tiste dezele, ki se s tem pridelkom in izdelkom najbolj pečajo. Tako vse za sladkor pripravljene pese podela sama Češka čez 40%, Moravska zle 26%, Šlezija čez 8½% Ogerska čez 16%; spodnjeavstrijska skoraj 3½%, Zgornjeavstrijska pa Galicija po ½%; druge kronovine pa nič. Vseh cukrarnic je kacic 150 (l. 1865 147). Največo ima baron Sina na svojih posestvih na Ogerskem v Šent-Miklošu, kajti ona podela na leto še čez 600.000 centov pese.

Gotovo se bo pridelovanje in podelovanje bele pese po raznih avstrijskih kronovinah jako pomnožilo v tej istej meri pa tudi izvožnja pesnega sladkorja, ki nam že sedaj veliko veliko dobička daje. Na slovenskem Štajerskem jo je zadnja leta začel sejati verli ekonom g. Franc Otorepec, župnik v Brežicah. Zrasla je sila dolga in debela; rabil jo je za živino. Se ve da je treba njive dobro gnojiti, drugače pri obilnem pridelku zemlja — še tako rodovitna — le prehitro opeša.

**** (Nekaj za Nemcone ali kulturotrosce po slovenskih pokrajinah.)** John F. M'Lenan pripoveduje v svoji knjigi: Primitive Mariage, Edinburg 1865, da je poliandria ali mnogomoštvo razširjeno po celem Tibetu in daleč po himalajskih straneh, ki se Tibeta dotikajo, tako tudi v sprelepi kašmirski dolini, med Spiti v Ladaku, v Kistevanu in Sirmoru. Nahaja se mnogomoštvo med Telingi, v Sivaliških gorah pa pri Kazijah. Kraljuje tudi med Tundi Nilgherriskih gora, med Kurgi v Mysori,

med Neri, Maleri pa Poleri v Malabaru. Nahaja se tudi na Ceylonu, na alevtskih otocih, pri Korjekih ob severnem ohotskem morji, pri saporoških Kozakih in po raznih straneh afriških in ameriških (Po Humboltu ob Orinoku).

V starem veku se je mnogomoštvo nahajalo pri Germanih, Britih, Piktih, v Mediji, pri (Hindvih) Indih in pri Getih. V novejših časih je mnogovoštvo zginilo v Gervalu, Sylhetu in Kašaru, v Novem-Seelandu in na dveh otokih tihega oceana pa na Lan-cerotu.

Mnogomoštvo je ali da so možje bratje ali pa ne. Poslednje je sirovejše od prvega.

Dragi kulturonosci! ker kopernite po slavi, ker hrepenite po zboljšani ljudskega blagostanja, pojte, pojte tje in izobražujte sirovost, v kateri oni ljudje tavajo! Na veke vas bodo slavili!

Družba sv. Mohora.

Za l. 1867 so dalje plačali: fara Dobropolje, f. Borovlje, dek. Metlika, dek. sv. Barbara Haložah, fara št. Rupert na Dol., dek. Radolice, fara št. Lenart pri 7 stud., fara št. Tomaž pri veliki N., dek. Idrija, dek. Pazen, dek. Laško. —

Duhovske zadeve.

Ljubljanska škofija: G. Tomaž Mraz, farni oskrbnik v Vinici, je prestopil v erdeljsko belgrajsko škofijo na Sedmograjskem. — Umrli je g. fajmošter Mat. Erzar. R. J. P.!

Na znanje!

Ravno danes 24. aprila opoldne nam Kleinmayrjeva tiskarnica pismeno naznanja, da more „Slovenca“ najdalje do 1. maja t. l. še tiskati. Zatorej dobijo č. gg. naročniki danes poslednji list „Slovenca“ in skorej se jim po „Novicah“ naznani, kaj in kako bode s „Slovencem“ naprej. Vredništvo.

Dunajska borsa 23. aprila 1867.

5% metalike	55.90
5% nacional	66.60
1860 derž. posoj	77.20
Bankine akcije	690.—
Kreditne	152.50
London	134.25
Novi zlati	6.33
Srebro	132.—

Oglasnik.

Za farno cerkev pri sv. Danielu v Zazboru v Staroterški dekaniji v Slovenjegraškem okrogu se išče cerkvár ali mežnar do zadnjega velikotravna (maja) — ali tudi pozneje; prihodki te službe so zelo dobri.

Iz Istre. Naši italijanski sosede terdijo, da je naša Istra italijanska. Nekteri so pa celó volje, pritisniti jo k velikej nemški deržavi. Zatorej naj številke govore in pričajo, da je Istra le slovanska.

Pregled prebivalcev v Istri.

Imena kantonov:	Koliko obsega			Koliko šteje prebivalcev	Med njimi je		Opomba.
	mest	trgov	vasi?		Slova- nov	Talija- nov	
I. Stara avstrijska Istra.							
Novigrad	—	—	54	18.710	18.710	—	Te dve občini ste zdaj k drugim kanto- nom pridru- ženi.
Volovska	2	—	48	18.832	18.832	—	
Pazen	3	2	13	19.823	19.823	—	
Belaj	—	—	24	8.547	8.547	—	
Občini Beršec in Dolina	—	1	11	8.860	8.860	—	
vkup	5	3	150	74.772	74.772	—	—
II. Benečanska Istra.							
Buzet	1	—	22	13.033	12.233	800	Ste zgorej zarajtani.
Matavun	1	2	16	14.288	11.688	2.600	
Koper	2	1	65	27.947	17.946	10.000	
Piran	1	1	6	14.558	2.058	12.500	
Buje	2	2	10	13.779	9.179	4.600	
Poreč	1	1	16	8.159	4.859	3.300	
Rovin	1	1	1	12.611	1.211	11.400	
Dinjan	1	2	113	14.033	8.633	5.400	
Pulje	1	1	12	5.761	3.761	2.000	
Labin	2	1	10	8.573	6.973	1.600	
vkup	13	12	271	132.741	78.541	54.200	
Občini Beršec in Dolina se odbijete	—	1	1	8.878	8.860	—	
ostane	13	11	260	123.881	69.681	54.200	

Opombe:

1. Ta pregled se opira na uradniški imenik primorskega poglavarstva od l. 1848.
2. Vidi se iz tega pregleda, da so v staroavstrijski Istri le zgolj sami Slovani, da pa tudi po benečanski Istri prebivajo večidel Slovani, le v Piranskem in Rovinskem kantonu število Talijanov presega Slovane!

V Istri prebiva 174.323 Slovanov pa le 56.200 Talijanov; prašamo torej, ali je Itra slovanska ali talijanska?